

esset Matrimonium, si absolutè eum cogeret ad ducendum, quia de jure ille non tenetur absolutè eam ducere, sed vel ducere, vel dotare, ut rectè dicunt *Sanch. l. 4. D. 13. nu. 7. Pont. l. 4. c. 19. nu. 14. in fin. Boss. n. 173. cum aliis. Nisi* (excipiunt) stuprator ille nollet, vel non posset alia via damnum resarcire; et meritò, quia stuprator, quando non dotat, omnino tenetur ducere violatam, ut docent *Lugo de Just. D. 12. n. 51. Tamb. de Rest. c. 5. n. 27. Salm. eod. tit. c. 3. n. 9. cum aliis communiter.*

1050. — Dub. 1. Si Judex injustè damnaret reum ad mortem, et promitteret se eum liberaturum, si ducat suam filiam, an valeret tale Matrimonium? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Sanch. l. 4. D. 12. n. 1. et Salm. de Matr. c. 9. n. 49. cum Coe. Aovers. Dic. Trull. et Candido.* Ratio (ut aiunt), quia tunc non incutitur illi metus ad extorquendum Matrimonium, sed ei offertur modus se liberandi, Matrimonium ineundo. *Secunda* tamen verior sententia negat, et hanc tenent *Pont. l. 4. c. 19. n. 9. Boss. c. 12. n. 186. Dian. p. 4. tr. 7. R. 222. cum Coe. Gutt. Ledesm. et Vega.* Ratio, quia tunc metus jam oritur ab extrinseco, nempe à Judicis injustitia; licèt enim à principio damnatio illa non sit facta ad extorquendum Matrimonium, tamen revera ad hunc finem saltem incutitur sententiæ executio, à qua Judex teneretur abstinere. Secus verò dicendum cum *Bossio*, quando alius tertius offerret ei liberationem, si ejus filiam duceret; hic namque nullo modo incuteret metum, sed potius offerret modum vitandi metum.

1051. — Dubit. 2. Quid si reus justè meretur mortem, et Judex offert ipsi liberationem, si suam filiam ducat? Negat pariter *Pont. l. 4. c. 19. n. 13. cum Rebell.* valere tale matrimonium, et consentiunt *Mol. et Bon. ap. Boss. c. 12. n. 184*, quia, licèt Judex justè damnaret illum ad mortem, injustè tamen ab eo consensum extorqueret ad Matrimonium, ad quod reus non tenetur, nisi esset in compensationem delicti, nempe si existeret consuetudo; ut condonetur vita reo qui ducit uxorem, vel filiam occisi, juxta id quod ait *Sanch. l. 4. D. 12. num. 12.* Probabilius verò affirmant valere *Boss. l. c. et Sanch. n. 11. cum Coear. Præpos. Vega, Led. Gutt. et Palac.* Ratio, quia tunc non infertur metus à Judice, sed potius aufertur: et quamvis Judex injuriam irroget legi, reo tamen favorem præbet.

1052. — Dubit. 3. Quòd si Judex secundùm allegata et probata cogeret ad Matrimonium aliquem, qui revera esset innocens? *Prima* sententia dicit validum esse Matrimonium, et hanc tenent *Sanch. l. 4. D. 13. n. 8. Bon. p. 8. n. 14. Boss. c. 12. n. 186. et Dict. et Trull. ap. Salm. c. 9. n. 50.* Ratio, quia hujusmodi coactio jam approbatur à jure Canonico, unde credi non potest quòd ab ipso jure tale Matrimonium dirimatur, cum de jure naturali jam sit validum, juxta sententiam multorum, ut infra n. 1054. *Dub. 5. Secunda* verò sententia probabilis, et fortè probabilior dicit, Matrimonium esse nullum, et hanc tenent *Pont. l. 4. c. 19. n. 11.*

Tourn. t. 2. p. 163. v. Sed quid, Diana p. 4. tract. 4. R. 33. et Salm. c. 9. n. 51. cum Aovers. et Dic. probabilem putant. Ratio, quia sententia Judicis fundatur in falsa præsumptione, et ideo non obligat; unde licèt Judex justè decernat secundùm allegata, non tenetur tamen patiens secundùm rei veritatem Matrimonium contrahere. Nec valet dicere, credi non posse reprobari à jure Canonico, quod ab eodem approbatur. Nam hoc valeret, si metus irritaret Matrimonium tantùm de jure Ecclesiastico, sed valde probabile est metum irritare etiam de jure naturæ, ut videbimus *d. Dub. 5. seq.*

1053. — Dubit. 4. An si Medicus nollet mederi ægrotum, nisi contrahat cum sua filia, valeat Matrimonium? Affirmant absolutè *Sanch. l. 4. D. 12. n. 15. cum Led. Cord. Vega, et Lop. ac Bon. p. 8. n. 23. cum Sa, Con. Fill. etc.* communiter. Ratio, quia tunc metus non incutitur extrinsecè à Medico, sed intrinsecè ab ipso morbo. Sed meliùs distinguunt *Pont. l. 4. c. 19. n. 15. et Salm. c. 9. n. 54. cum Aovers. et Reb. ac Boss. c. 12. ex n. 191.* et dicunt quòd si Medicus non tenetur ex justitia curare infirmum, tunc utique validum est Matrimonium; secus si tenetur ex justitia, quia tunc metus, licèt principaliter oriatur intrinsecè ab infirmitate, tamen oritur etiam ab extrinseco, nempe à curationis denegatione, quæ verè est grave damnum. Et idem dicendum aiunt *Salm. et Boss. cum Conc.* si necessitas urgeret, et alius non adesset, quamvis Medicus tantùm ex charitate teneretur ad curandum.

1054. — Dubit. 5. An metus irritet Matrimonium de jure naturæ, aut Ecclesiastico? *Prima* sententia dicit irritare de jure Ecclesiastico, et hanc tenent *Sanch. l. 4. D. 14. n. 2. Laym. l. 3. tr. 4. c. 6. n. 3. Bon. p. 8. n. 8. Less. l. 2. c. 17. n. 47. Conc. p. 206. n. 21. Cont. Tourn. t. 2. p. 171. Ronc. p. 162. qu. 2. R. 1. cum communi ut asserit, et Salm. c. 9. n. 7. cum Gonc. Soto, Valent. Pal. Led. etc.* Ratio, quia in tali Matrimonio jam adest sufficiens voluntarium, et licèt libertas ex metu minuat, ex tali tamen diminutione nequit reddi nullum Matrimonium; nam aliàs irritari deberet etiam ex metu intrinseco, quod nemo dicit: cum autem hujusmodi Matrimonium naturaliter sit illicitum, meritò Ecclesia illud irritat. *Secunda* verò sententia non minùs probabilis, et fortè probabilior tenet metum irritare Matrimonium de jure naturæ; hanc tenent *Pont. l. 4. c. 14. num. 4. Nao. c. 22. n. 51. Diana p. 4. tr. 4. R. 33. Boss. c. 12. n. 269. cum Mol. Coe. Med. Comit. Reb. Vill. etc. Holmz. n. 583. cum Scoto et Scotistis communiter ut asserit; eamque expressè tenet etiam D. Th. suppl. qu. 47. a. 3. ubi ait: « Vinculum Matrimonii est perpetuum, unde illud quod perpetuitati repugnat, Matrimonium tollit. Metus autem qui cadit in constantem virum, perpetuitatem contractus tollit, quia potest peti restitutum in integrum; et ideo coactio talis metus, quæ cadit in constantem virum tollit Matrimonium, et non alia. » *Prima* ratio igitur est hæc *D. Th.*; dicit enim S. Doctor, quòd omnes contractus metu ini*

non sint firmi et perpetui, ac ideo per restitutionem in integrum rescindi possunt: contractus autem Matrimonii, cum sit per se perpetuus et indissolubilis, non aliter gaudere potest restitutione in integrum, nisi ab ipso jure naturali dispositum sit, quod ab initio sit nullus. Ratio secunda est, quia Matrimonium est vinculum perpetuum mutui amoris inter Conjuges, ut ex *Matth. 19. Relinquet homo patrem, et matrem, et adhærebit uxori suæ.* Unde, quando ob metum Matrimonium contrahitur, oportet de se esse nullum, aliàs cum metu non potest mutuus amor consistere; nemo enim adhærere solet rei quam tenet invitus. Ratio tertia, quia si tale Matrimonium naturaliter valeret, natura approbaret actum ex quo gravissima mala contra commune bonum orirentur, nempe quod sæpe innocens cogeretur vitam duram ducere, et reus commodum ex sua iniquitate reportaret: quæ non sunt naturali rationi consona. Valide insuper confirmatur hæc sententia ex *c. Cum locum. 14. de Spons.* ubi sic habetur: « Cum locum » non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit, necesse » est, ut ubi assensus cujusquam requiritur, coactionis materia » repellatur; Matrimonium autem solo consensu contrahitur; et » ubi de ipso quæritur, plena debet securitate ille gaudere, cujus » est animus indagandus, ne per timorem dicat sibi placere quod » odit, et sequatur exitus qui de invitis solet nuptiis provenire. » Observa igitur, quod in hoc textu non loquitur Pontifex tanquam aliquid novum statuens, sed potius ut jus naturale declarans et promulgans; quod probat, Matrimonium ex ipso jure naturæ esse nullum.

1033. — Dubit. 6. An metus levis irritet Matrimonium? Affirmant *Lugo de Just. D. 22. n. 141. in fin. Nav. c. 22. n. 51. Tamb. Dec. l. 1. §. 6. n. 12. Viva de Matr. q. 4. a. 2. n. 6. et Coe. Rodr. Man. et Veracr. ap. Salm. c. 9. n. 29. et probabilem putant Sanch. de Matr. l. 4. D. 17. n. 2. Tamb. Dec. l. 1. §. 6. n. 12. et Viva de Matr. q. 4. a. 2. n. 6.* Verius tamen negant *Bus. ut supra cum communi Pont. l. 3. c. 18. n. 2. Pal. de Peccat. D. 1. p. 12. n. 1. Tamb. et Viva ll. cc. Boss. c. 12. n. 163. et Sanch. l. c. n. 3. cum D. Bonav. Soto, Palud. Arm. Arag. et aliis communissimè, D. Thom. suppl. qu. 47. a. 3. ubi: « Coactio metus » quæ cadit in constantem virum, tollit Matrimonium, et non » alia. » Ratio, quia Matrimonium initum ex metu levi neque est nullum de jure naturali, neque de jure positivo; non de jure naturali, quia non censetur invitus contraxisse, qui contraxit ex metu levi, quem facile repellere poterat: vide dicta n. 748. Neque de jure positivo, nam ad hoc (ut patet ex *c. Veniens 2. de Spons. et c. Consult. de iis quæ vi etc.*) sola Matrimonia ex metu gravi inita, invalida declarantur; et meritò, nam aliàs, si adhuc ex levi metu redderentur nulla, innumera Matrimonia dissolverentur.*

1036. — Dubit. 7. An metus reverentialis sufficiat ad invalidandum Matrimonium? Metus reverentialis est ille, quo quis veretur resistere ei cui subjicitur, nempe patri, matri, avo, socero,

marito, Regi, Domino, Prælato, tutori, et curatori, ut communiter docent DD. cum *Sanch. l. 4. D. 6. ex n. 24.* Item etiam patruo aut patrueli, vel fratri majori, si cum eis metum passus habitet, et ab ipsis alimenta recipiat; *Sanch. ex n. 31. et Boss. c. 10. n. 85. cum Pont. Gutt. Menoch. etc.* Ad dubium autem deveniendo, prima sententia quam tenent *Abb. Navarr. Immola,* et alii Canonistæ ap. *Sanch. l. c. nu. 3.,* dicit purum metum reverentialem, si est principalis causa Matrimonii, illud irritare. Ratio, quia metus sine quo Matrimonium non fieret, jam liberum aufert consensum. Secunda verò sententia communis et recepta, quam tenent *Less. l. 1. c. 17. dub. 6. Sanch. n. 7. cum Soto, Pal. Henr. et Sa, Bon. p. 8. n. 6. cum Suar. Val. Mol. et Reb. ac Boss. c. 10. n. 99. cum Laym. Con. Barb. Gutt. Coe. Vill. etc. ac Decis. Rotæ Rom. dicit non sufficere puram reverentiam, sed requiri, ut adjungantur aut verbera, aut minæ, aut timor alicujus gravis mali, puta odii, diuturnæ indignationis, etc. Ratio, quia purus metus reverentialis per se non est gravis, prout requiritur ad contractum irritandum; idque expressum habetur in *l. Interpositas, C. de Transact.* ubi: « Non quilibet metus, ad » rescendenda ea quæ consensu terminata sunt, sufficit, sed talem » metum probare oportet, qui salutis periculum, vel corporis » cruciatum contingat. » Præterquam quod bene ait *Pont. l. 4. c. 5. n. 4.,* quod purus metus reverentialis sine apprehensione alterius gravis mali, non est metus, sed reverentia, quæ non inducit metum alicujus mali, sed tantum quamdam erubescentiam, quæ verius non ab extrinseco, sed ab intrinseco provenit.*

1037. — Dubit. 8. An in Matrimonio contracto ex metu gravi possit resilire ille qui metum incussit? Prima sententia affirmat, et nanc tenet *Busemb. ut supra, Sanch. l. 4. D. 15. nu. 5. cum Soto, Henr. Man. Arag. Pal. D. 2. p. 12. n. 2. cum Hurt. Ochag. Vill. et Gutt. Diana p. 3. tr. 4. R. 229. et probabilem putat Bon. p. 8. n. 33.* Ratio, tum quia in contractu Matrimonii nequit alter esse obligatus, altero libero remanente; tum quia incutiens metum non tenetur stare Matrimonio neque ratione contractus, neque ratione injuriæ illatæ; non ratione contractus, quia ex contractu nullo nulla consurgit obligatio; non ratione injuriæ, quia hæc injuria non censetur tanta, ut non possit nisi per Matrimonium resarciri. Secunda verò sententia negat, eamque tenet *Nav. c. 21. n. 51. Bon. l. c. Pont. l. 4. c. 15. n. 3. cum Con. et Salm. c. 9. n. 17. cum Avers. Henriq. Trull. Leand. etc.* Ratio, quia nemo debet ex suo crimine commodum reportare. Hæc autem sententia unà cum præfata ratione maximè probatur ex *c. Propositum 1. de eo qui dux. etc.* ubi, cum quidam conjugatus aliam uxorem duxerit, insciam prioris Matrimonii, mortua deinde prima uxore, Pontifex decrevit virum teneri stare secundo Matrimonio, si mulier voluerit, hanc rationem adducens: *Nec dignum est, ut prædictus vir lucrum de suo dolo reportet.* Nec valet dicere, quod ibi sermo sit de dolo, non metu, nam in *c. Contingat, de Jurejur.* dolus et metus æquiparantur. Imò ait *Lugo*

de Contract. D. 22. num. 119. v. Quarto, quod jura majorem censent injuriam irrogari per metum, quam per dolum; unde quod in textu disponitur de dolo, æquè et fortè potius intelligendum de metu. Hinc fit quod, licet metum incutiens non remaneat obligatus vi contractus, remanet tamen obligatus ratione injuriæ. Utraque sententia est probabilis, sed hæc secunda videtur probabilior, maxime si metus non possit probari, quia tunc, cum Ecclesia cogat metum passum ad cohabitandum, tale gravissimum incommodum non est reparabile nisi per verum Matrimonium, et tantò magis si pars metum passa fuerit foemina, quæ alias soluto Matrimonio, semper aliqua infamia remaneret notata. E huic consentit etiam Pal. l. c. ubi dicit primam sententiam tantum locum habere, quando injuria posset alia via reparari.

1058. — « Dicitur VIII. Ordo, scilicet sacer, sive major, quem qui non coactus susceperit, invalidè Matrimonium contrahit, » ut vide supra de Sacram. Ordinis, et hic Impedimento tertio. »

1059. — Certum est Ordinem Sacrum dirimere Matrimonium ut habetur in c. Diacono, etc. Litterarum. Qui cler. vel vovent., et in Extrao. Antiqua de Voto. Sed dubitatur, an Ordo Sacer dirimat Matrimonium ex jure divino, vel Ecclesiastico? Prima sententia, quam tenent Major, Barb. et alii ap. Sanch. l. 7. D. 28. n. 9. Dicit dirimere jure divino, quia in c. un. de Voto in 6. votum solenne Ordinis Sacri æquiparatur professioni religiosæ, quæ de jure divino jam irritat Matrimonium, juxta probabiliorem sententiam, quam tenuimus n. 1025. Secunda verò sententia communior et probabilior docet dirimere de jure Ecclesiastico; ita D. Thomas in 4. D. 37. quæst. 1. art. 1. ubi: Sed quod (Ordo) impediatur Matrimonium, ex constitutione Ecclesiæ habet. Bellarm. l. 1. de Cleric. c. 18. Pont. l. 7. c. 22. Pal. D. 4. p. 6. n. 5. Cont. Tourn. t. 2. p. 272. Bon. p. 9. n. 12. Holz. n. 487. Spor. n. 45. cum Scoto, Suar. et Perez, ac Sanch. l. c. n. 12. cum S. Bonao. Alberto Magno, Soto, Cajet. Vict. Palac. etc. Ratio, quia Ordo per se non dirimit Matrimonium, cum status Ordinis per se non repugnet statui conjugali, ut patet in Græcis; ergo Ordo dirimit tantum ratione voti castitatis; votum autem non dirimit Matrimonium, quia votum tantum impedit Matrimonium, sed qua sollemne; at sollemnitas est solum ex jure Ecclesiastico duntaxat igitur ex jure ecclesiastico Ordo dirimit Matrimonium. Ac proinde bene potest Papa dispensare cum ordinatis in Sacris, non verò cum Sacerdotibus, juxta dicta n. 807 et 808. Quamvis referat Cont. Tourn. t. 2. p. 172. Olim Benedictum IX permisisse Ranimiro Presbytero Religionem professo, ut labentem Aragoniæ prosapiam editis liberis propagaret. Quomodo autem votum solenne Clericorum dirimat Matrimonium? Vide dicta ex n. 808.

1060. — « Dicitur IX. Ligamen, propter quod, quamdiu quis » ligatus est conjugi adhuc viventi, invalidè contrahit cum alio, » quamquam licitè, et sine peccato, si moraliter sit certus de morte » conjugis: qui si postea compareat, tenetur ad eundem redire;

» dimisso posteriore. Vide Bon. p. 10. * (vide dicta n. 901 » et 903.) *

1061. — « Dicitur X. Honestas, hoc est justitia publicæ honestatis, ob quam nemo potest contrahere cum consanguineis » illius, quacum contraxit sponsalia, vel matrimonium ratum. Et » quidem ante Tridentinum, et jure antiquo, hoc impedimentum » dirimit matrimonium inter sponsum, et consanguineos sponsæ » usque ad 4 gradum, oriturque ex sponsalibus quibuscumque, » etiam invalidis (præterquam ex defectu consensûs); jure verò » novo Tridentini non oritur, si sponsalia sint invalida, et irritat » tantum usque ad primum gradum, si ex sponsalibus: ad quartum verò, si ex matrimonio rato sequatur. * (Etiam ex Matrimonio rato nullo (nisi nullitas sit ex defectu consensûs) oritur » impedimentum publicæ Honestatis usque ad quartum gradum, » ut notat Croix. l. 6. p. 3. n. 681. et P. Zacharia ibid. ex mente » S. C. et Card. Lambertini) * Vide Bon. p. 11. Sanch. l. 7. » d. 68. Fill. t. 10. p. 2. c. 6. Notat etiam Dian. non criri ex » sponsalibus mutuo consensu dissolutis, p. 3. t. 4. R. 222. et » Pont. et aliis 3. contra Sanch.; * (Neque ex sponsalibus incertis, ut habetur in c. un. de Spons. in 6. incerta autem sponsalia » sunt, si. v. g. fuerint contracta cum persona incerta, puta cum » una ex filiabus Petri) *, uti neque ex conditionatis, donec conditio sit impleta, p. 9. t. 6. R. 52. ex Opatoo. * (Ita Sanch. l. 7. » D. 69. n. 1. et Salm. c. 12. n. 91. cum Pal. Bon. et comm. Et » certum est ex Decl. Bonif. VIII, ap. Cont. Tourn. t. 2. p. 179. » ubi dictum fuit: Qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, si postmodum ante conditionis eventum cum » alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsentibus, » cum secunda remanere debet) * Oriri tamen ex matrimonio » invalido (nisi sit tale ob defectum consensûs p. 9. t. 6. R. 50.), » ex declaratione S. Pii V, atque adeo etiam ex clandestino, » ibid. R. 53. ex Pont. Pal. Hurt. Per. etc. contra Sanch. et » Præp. »

1062. — Breviter discutiamus quæstiones ab Auctore hic vix enuntiatas. Quær. 1. an oriatur impedimentum publicæ honestatis ex Matrimonio nullo? Prænotandum, quod si nullitas sit ex alia ratione, quam ex defectu consensûs, certum est induci impedimentum ex Matrimonio nullo, cum in hoc minime sit correctum à Tridentino jus antiquum, ut dicunt Sanch. l. 7. D. 70. num. 5. Pont. l. 7. c. 35. n. 3 et 5. Pal. D. 4. p. 10. n. 5. Bon. p. 11. n. 10. et Salm. c. 12. n. 83. cum communi. Dubium est, an detur impedimentum, si nullitas sit ex defectu consensûs? Affirmant Sanch. l. 7. Dist. 68. n. 14. Pont. c. 36. n. 10. et Sylo. Henr. et Leand. ap. Salm. n. 84., si defectus sit occultus. Et pariter dicunt isti oriri impedimentum ex sponsalibus nullis ob quemcumque defectum occultum, si contra in foro externo sint valida: quia, ut aiunt, hoc impedimentum introductum est ab Ecclesia ad evitandam indecentiam, quæ jam apparet, si publicè sponsalia haberentur ut valida. Sed Pal. p. 10. n. 7. Bon. p. 11.

n. 3. *Con. Tourn. t. 2. p. 178. Conc. p. 329. nu. 3. et Salm. num. 85.* cum *Dic. Avers. Con. Hurt. Led.* etc. probabilius dicunt ex Matrimonio nullo ex defectu consensûs, et ex sponsalibus ex quocunque defectu (præcisè consensûs) nullis, nullum oriri impedimentum. Nam quoad sponsalia Concilium Tridentinum indistinctè dixit, sponsalia quacunque ratione invalida, nullum parere impedimentum, quod intelligendum, sive defectus fuerit publicus, sive occultus. Circa autem Matrimonium in *c. un. de spons. in 6.* sancitum etiam univèrsè fuit, ex Matrimonio nullo ex defectu consensûs non oriri impedimentum. Atque ita confirmasse S. Congr. Cardinalium testantur *Barb. et Farin.* apud *Salm. n. 85.*

1063. — Quærit. 2. an ex sponsalibus mutuo consensu, vel ex alia justa causa dissolutis oriatur impedimentum? Negant *Pont. l. 7. c. 35. n. 9. Pal. p. 10. n. 9. cum Hurt. Gutt. et Farin.* ex Decr. S. C. ubi fertur dictum fuisse, invalida esse sponsalia soluta de consensu. Sed veriùs affirmant *Sanch. lib. 7. D. 78. n. 20. Cont. Tourn. p. 179. Conc. p. 330. n. 5. et Salm. c. 12. n. 88. cum Sot. Laym. Bon. Per. Dic. Avers.* et sic omnino tenendum (rectè ait *Croix l. 6. p. 3. n. 683.*) ob Declarationem S. C. approbatam ab Alex. VII, die 6. Jul. 1658, quam affert etiam *Pitt. de Matr. n. 1397.* ubi Pontifex prohibuit quòd deinceps hæc resolutio in dubium revocetur. Et ratio est, quia in Trident. *sess. 24. c. 3.* dicitur quòd sponsalia valida dirimunt Matrimonium usque ad primum gradum: unde cum ex sponsalibus validis jam sit ortum impedimentum, hoc amplius non potest auferri per voluntatem Sponsorum, vel aliam causam supervenientem.

1064. — Quærit. 3. an inducatur hoc impedimentum ex Matrimonio nullo, eò quòd fuerit clandestinum? Prima sententia negat et hanc tenent *Sanch. l. 7. D. 70. n. 13. cum Palud. Nav. Sa, etc. ac Con. ac Dic. ap. Salm. c. 12. num. 84.* et probabilem putat *Spor. n. 66.* Ratio, quia (ut aiunt) Bonif. VIII, in *c. 4 et 8. de spons.* definivit non oriri impedimentum Publicæ Honestatis ex Matrimonio nullo per defectum consensûs; tale autem Matrimonium clandestinum dicunt verè ex defectu consensûs esse nullum, cum careat eo consensu quem exigit Ecclesia; ergo non parit impedimentum. *Secunda* tamen verior sententia affirmat, et hanc tenent *Pont. l. 7. c. 36. n. 5. Pal. p. 10. n. 3. Pign. l. 4. Cons. 15. n. 2. Conc. p. 330. n. 4. Cont. Tourn. p. 180. Holzm. n. 602. Ronc. p. 164. q. 2. R. 4. et Salm. c. 12. n. 86. cum Laym. Bon. et Avers.* Ratio, quia de jure antiquo ex *dict. cap. unic. de spons. in 6.* (quod etiam nunc viget, ut declaravit S. Pius V apud *Salm. n. 86.*) tantum ex Matrimonio nullo directè ob defectum consensûs, non autem ex alia causa impedimentum excusatur. Et sic declarasse S. Congreg. Cardin. refert *Holzm. l. c. ex Gall. c. 3. ad sess. 24. Trid.* ubi dictum fuit. « Præsupposita Declaratione per Constitutionem S. Pii V, super hoc Decreto, censuit Congr. oriri impedimentum Publicæ Honestatis ex sponsalibus

» per verba de præsentì etiam nulliter contractis, ommissa forma » decreti Conc. Trid. s. 24. c. 1. » nempe clandestinè sine Parrocho et testibus.

Notandum hic id quod habetur in *l. un. de spons. in 6.* nempe quòd Matrimonium ratum invalidum non inducit impedimentum in præjudicium priorum sponsalium. Unde si quis post sponsalia validè contracta cum una, ducat ejus sororem, antequam rem habeat cum secunda, potest et tenetur contrahere cum prima, cum Matrimonium fuerit nullum.

1065. — « Dicitur XI. *Ætas*; quia ad valorem matrimonii » jure Ecclesiastico requiritur annus 14 viri, et 12 scemine » completus: nisi tamen malitia ætatem suppleat, hoc est, adsit » et doli capacitas, et potentia ad copulam, de quibus judicare » prudentum est. » *Laym. c. 12. n. 1. ex c. De iis, et c. ult. de Despons. Impub.*

1066. — Certum est quod Matrimonium impuberum per se est nullum, ut habetur ex *c. 6. 10 et 14. de Despons. impub.* Et hoc etiam si pauci deessent dies ad ætatem pubertatis, ut communiter docent *Sanch. l. 7. Dist. 104. n. 1 et 3. Pont. l. 7. c. 65. num. 1. Pal. D. 4. p. 14. §. 4. n. 1. Escob. l. 27. n. 525 et alii* (contra paucos), ut clarè probatur ex *dict. c. 2 et c. 11. Ex litteris eod. tit.* ubi: « Donec compleat puer annum decimum quartum, ex- » pectet. » Ante autem ætatem hanc præscriptam commune est Matrimonium non esse nullum de jure naturæ, sed tantum Ecclesiastico. *Sanch. n. 9. Contin. Tourn. p. 215. v. Quod. Pont. et Pal. l. c.* ac alii passim. Dicunt verò Canones validum esse Matrimonium, si malitia suppleret ætatem, ut habetur in *c. De illis 9. et c. Pubere eod. tit.* ubi: « Certum autem est eum pubere » rem esse, qui habitu corporis pubertatem ostendit, et generare » jam potest. » Docent verò *D. Th. in 4. Dist. 36. q. 1. art. 5. et Sanch. l. 7. D. 104. n. 21. cum Abb. Sylo. Sot. Ang. Cov. Tab. etc.* non sufficere ad valorem Matrimonii solam potentiam generandi, ut volunt *Host. Præp. Henr. etc. ib. n. 20.* sed insuper requiri discretionem ad intelligendam vim consensûs conjugalis; cum enim tale vinculum sit perpetuum, perfectus exigitur consensus, ut infertur ex *c. fin. de Desp. impub.* ubi hæc malitia prudentia nuncupatur. Plura autem assignant DD. signa, ex quibus conjiciatur impuberes posse generare, verbi gr. si puer jam habuerit copulam, vel si jam sit aptus ad effusionem seminis, vel si puella jam habuit menstruum. Hæc tamen signa non admittuntur, nisi sponsi sint proximi ad pubertatem, ut ex dicto *cap. Continuebatur*, vide *Sanch. ex num. 30.* In quam autem ætate quis dicendus sit pubertati proximus, alii *ap. Sanch. ex n. 37.* dicunt, si desint tres dies, alii sex menses, alii tres anni. *Pal. l. c.* si desit annus; *Sanch. verò num. 40. et Pont. n. 5.* dicunt id relinquendum prudentiæ Judicis, qui spectare debet qualitatem personæ, temperiem regionis, etc. Ait autem *Tourn. p. 215.* quòd si certò constaret de Matrimonii consummatione, v. g. si puella jam concepit, iniquum erit eos separare. Addit idem *Tourn. l. c. v. Hæc, cum*

Navo. posse Papam dispensare cum Principibus, si aliquando expedit conjungi impuberes ob bonum pacis, ex *c. Ubi. 2. de Despons. impub.* in quo interdicitur impuberes à Matrimonio, nisi forte aliqua urgentissima necessitate interveniente, utpote pro bono pacis talis conjunctio toleretur.

1067. — Quæritur hic, an si ætate completa pubertatis, puer non valeat coire, nullum sit Matrimonium? Affirmant *Abb. et Veracr. apud Sanch. lib. 7. D. 104. n. 14.* eò quòd in *c. Puberes, de pons. impub.* dicitur ii esse puberes, qui possunt generare; ergo (inferunt) qui generare nequeunt, impuberes potius sunt dicendi et inepti ad nuptias. Communiter verò negant *Pal. D. 3. p. 14. §. 4. n. 5. Escob. l. 27. n. 541. Sanch. l. c. n. 15. cum Sylo. Host. Præp. Nav. Cov. Henr. etc.* Ratio, quia in jure tantùm habetur, ad Matrimonium requiri ætatem pubertatis; licet autem depositum sit in textu præfato et aliis valere Matrimonium inter impuberes, si potestatem habeant generandi, tamen nullo jure habetur Matrimonium esse nullum inter puberes, si potentia generandi careant; tunc enim impotentia potius judicanda est temporalis; unde dicunt aliqui, his dandum esse biennium vel triennium ad experiendum; sed communiùs censent *Pal. n. 6. Pont. l. 7. c. 65. n. 1. Escob. n. 543. cum Henr. Sylo. et Præp. et Sanch. num. 18. cum Abb. Host. Ang. Tab. etc.* expectandum in viro usque ad annum 18, et in fœmina usque ad 14, quia tunc natura perfecto robore pollet. Neque hîc procedit regula triennii in *c. Laudabilem de Frig. et malef.*; illa enim procedit, quando impotentia provenit ex frigiditate, vel alio impedimento, non verò quando provenire potest ex imbecillitate ætatis.

Matrimonium autem senum, quantumcumque decrepitorum, validum est modò possint saltem arte medicinæ copulam habere; ita communiter *Sanch. l. 6. D. 92. n. 19 et 20. et Salmant. c. 12. n. 126. cum D. Thom. et aliis passim.* Secus dicendum (contra *Nav. et alios*), si omnino sint impotentes, ut *Sanch. n. 23. cum Aug. Sylo. Lop. Scot. Rich. et Boss. c. 7. n. 190.*

1068. — « Dicitur XII. *Affinis.* Est autem affinitas, propinquitas personarum nata ex copula carnali, sive licita, sive illicita. » Utraque, jure saltem Ecclesiastico, dirimit matrimonium: illa usque ad 4 gradum inclusivè, hæc verò jure novo, usque ad secundum tantùm. Et quidem si antecedat matrimonium: nam si superveniat, v. g. si Titius cognoscat uxoris suæ cognatam in secundo gradu, non dirimit; licet is, qui peccavit, non possit petere debitum, sed tantùm reddere. Porro gradus, et lineæ affinitatis accipiuntur, sicut in consanguinitate, ita ut qui est uxoris consanguineus in primo gradu, sive rectæ, sive transversæ lineæ, is sit affinis marito in eodem gradu lineæ rectæ, vel transversæ. Denique omnis affinitas quæ oritur ex affinitate, sublata est per Concil. Lateran. V. *Laym. et Bon. p. 12.*

Unde resolves:

1069. — « 1. Is, qui fornicatus est cum sorore sponsæ suæ,

» cum neutra potest validè contrahere, citra dispensationem, imò nec cum earum consobrina, vel matertera. » (*Sic pariter censuit S. C. ut refert P. Zach. ap. Croix l. 6. p. 3. ad n. 693. posse contrahi Matr. inter vitricum et uxorem quæ fuit prioris gni.*)

« Si quis post dispensationem rursus cognoscit eandem sororem Sponsæ non eget nova dispensatione, vide *n. 1140.*
« 2. Potest quis ducere affinem fratris sui etiam in primo gradu, v. g. duo fratres possunt ducere duas sorores, imò pater et filius possunt ducere matrem et filiam. *Laym. Bonac. l. c.*
« 3. Titius potest successivè ducere Titiam et Bertam, quæ fuerunt uxores Caii et Sempronii fratrum.
« 4. Titius, qui duxerat sororem Caii, potest post mortem Caii, ejusque sororis, ducere Bertam uxorem Caii. »

Hoc igitur impedimentum affinitatis tantùm contrahitur, quando vir habet rem cum consanguinea uxoris, vel uxor cum consanguineo viri; unde minimè contrahitur, si à consanguineis viri habeatur copula cum consanguineis uxoris, vel è converso. Hic autem notandum, quòd de jure antiquo hoc impedimentum extenderetur usque ad septimum gradum, ex *c. Nullum et c. Equaliter 35. q. 3.* Sed deinceps restrictum fuit ad quartum gradum in *c. Non debet, de Consang. et affin.* tam ex copula licita, quam illicita. Item ex *Trid. sess. 24. c. 4.* restricta est affinitas ex copula illicita solum ad secundum gradum.

1070. — Sic de impedimento affinitatis contracto ante matrimonium. Post verò Matrimonium, si Conjux rem habet cum consanguinea, vel consanguineo alterius Conjugis, tunc contrahit impedimentum ad petendum, ut communiter dicunt DD., modò incestus sit cum consanguineis Conjugis in primo vel secundo gradu, ut habetur ex *c. Si quis 1. de eo qui cognov. etc.* ubi: « Si quis cum filiastrâ sua scienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere, nec filiam unquam habere potest uxorem. » Hic igitur præscribitur impedimentum in incestum in primo gradu affinitatis. Quòd autem extendatur tantùm ad secundum gradum, habetur ex *Declar. Greg. XIII. ap. Boss. l. 2. c. 5. n. 24.* ubi dictum fuit: « SS. D. N. Gregor. XIII, ex sententia Congregationis dixit per hoc Decretum (id est *Trid.*) ablatum censi impedimentum quoque superveniens affinitatis post contractum Matrimonium. Concilium sustulit tertium et quartum gradum, ergo in omnibus. »

1071. — Quær. I. An uxor cognita à consanguineo viri, metu gravi coacta, privetur jure petendi. *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Pont. l. 10. c. 17. n. 6. et Sanch. l. 9. D. 31. n. 4. cum Sylo. Rich. Led. Graff. etc.* Ratio, quia id clarè videtur inferri ex *c. Sacris 5. de iis, quæ vi, etc.*, ubi cum dubium verterit, an communicans propter metum cum excommunicato excommunicationem incurreret, Innoc. III dixit: « Licet metus attenuet culpam, quia tamen eam non prorsus excludit, cum pro nullo metu debeat quis mortale crimen incurrere, excommunicatio-

» nis labe credimus inquinari. » Nec valet interpretatio aliquorum, id intelligi de metu levi; nam Pontifex aperte intelligit etiam de gravi, cum dicat *pro nullo metu, etc.* Secunda verò sententia communior et probabilior negat, et hanc tenent *Bon. D. 4. p. 2. num. 5. cum Nav. et Reb. Elbel de Matr. p. 426. n. 232. cum Tamb. et Ills.* et probabilem putant *Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 1. nu. 14. Pal. D. 3. p. 4. §. 6. nu. 3. Salm. c. 15. n. 28. cum Gabr. et Ant. à Spir. S. ac Sot. et Vill. ap. Boss. t. 2. c. 5. nu. 152.* Ratio, quia, sicut metus excusat à lege Ecclesiastica, sic etiam à pœna ab ipsa imposita: Nec obstat textus supra oppositus, quia (ut explicant AA. præfati *cum Sot. Barb. et Vict. ap. Boss. l. c.*) textus ille intelligitur loqui de metu incusso in contemptum excommunicationis, nam extra contemptum metus gravis certè excusat à lege Ecclesiastica, et etiam ab excommunicatione, casu quo res, quæ metu agitur, ex solo jure Ecclesiastico est prohibita: ut certum est apud omnes; vide dicenda *de Cens. l. 7. n. 46.*

1072. — Quær. II. An ignorantia excuset ab incurrendo hoc impedimento petendi? Hic distinguenda est triplex ignorantia, juris, facti, et pœnæ. Primò igitur, si adsit ignorantia juris, nempe si vir accedit ad consanguineam uxoris, nesciens adesse legem humanam id prohibentem, *Cord. et Man. ap. Sanch. l. 9. D. 32. n. 46.*, dicunt incurrere impedimentum; et idem sentire debent *Sot. Turrec. Abb. Led. etc. ap. eumd. Sanch. num. 16.* qui censent omnes pœnas Ecclesiasticas, excepta excommunicatione, incurri etiam ab ignorante legem positivam, modò ipse sciat id esse veritum de jure naturali. Ratio (ut aiunt), tum quia obligatio ad pœnam non oritur ex scientia delinquentis, sed à voluntate Legislatoris: tum quia excusat quidem à pœna ignorantia facti, non verò ignorantia juris, ut habetur in *Reg. 13. jur. in 6.* Probabiliùs verò et communiùs docent non incurrere impedimentum *Navarrus cap. 16. num. 34. Suarez 3. p. D. 77. art. 8. Sanchez l. c. n. 47. Wigand tr. 16. n. 100. v. Nota, Boss. t. 2. c. 5. n. 157. cum Pont. Avers. et Vill. Salm. c. 15. n. 30. cum Per. Dic. et Gabr. ac Bon. q. 4. p. 2. nu. 6 cum Sa, Led. Henr. et Reg.* Ratio 2. quia, cum pœna sit imposita à lege humana, qui cum ignorantia contra illam operatur, sicut excusatur ab ejus transgressione, ita etiam excusatur à pœna; et sic respondetur primæ rationi sententiæ oppositæ. Respondetur autem ad secundam, quòd regula illa currit tantum pro foro externo, non verò pro interno.

1073. — Secundò, si adsit ignorantia facti, nempe si vir sciat legem Ecclesiæ prohibentem petitionem debiti, sed nesciat illam ad quam accedit esse consanguineam suæ uxoris, tunc commune est non incurrere impedimentum, ut docet *Sanch. l. 9. D. 32. n. 47.* (contra *Ovant.*) *Bon. q. 4. p. 2. nu. 6. Pal. D. 3. p. 4. §. 6. art. 3. Bon. l. 10. c. 10. §. n. 9. Boss. t. 2. c. §. nu. 154. Wigand tr. 16. n. 100. et Salm. c. 15. n. 30.*, et alii passim. Ratio, quia, cum privatio juris petendi sit pœna incestus, ubi deest incestus culpa, cessat etiam pœna. Et hoc dicendum, etiamsi ignorantia fuerit crassa, ut docent etiam communiter *Sanch. n. 36 et 47. Nav.*

c. 27. n. 12. Pont. l. 10. c. 6. n. 10. et Boss. l. c. n. 160. cum Pal. Bon. Con. Hurt. etc. (contra *Toletum*, et quædam alium Auctorem). Et ratio patet ex textu citato, *Si quis 1. de eo, etc.* ubi imponitur hoc impedimentum tantum scientibus peccanti, juxta verba relata *num. 1070.* Excipiunt tamen *Sanch. n. 29. et Boss. n. 162. cum Suar. Bon. Reg. Diana, etc.* (contra *Hurt. Vasq. Sylo. etc.*) nisi ignorantia sit adeo crassa, ut videatur ingens temeritas, ignorare; talis enim ignorantia crassissima æquiparatur dolo, ex *l. 3. §. Gener. ff. de Dolo, etc.*

An autem excuset ignorantia affectata. (Vide dicenda *de Censur. l. 7. n. 48.*)

1074. — Tertio, si adsit ignorantia pœnæ, nempe si quis habeat scientiam legis et facti, sed nesciat pœnam non petendi, dubitatur, an hæc ignorantia excuset? Prima sententia negat, et hanc tenent *Sanch. l. 9. D. 32. n. 50. Salm. c. 15. n. 30. et Croix l. 6. p. 3. n. 376. cum Pont. et Avers.* Ratio, quia pœna hæc magis habet rationem impedimenti, sive inhabilitatis, quam pœnæ. Secunda verò sententia satis probabilis affirmat, et hanc tenent *Bon. q. 4. p. 2. nu. 6. Resp. 2. Wigand tr. 16. n. 100. v. Nota, Pal. tr. 1. D. 1. p. 17. n. 8. Boss. t. 2. c. 5. n. 179. Tamb. Dec. l. 7. c. 4. §. 2. n. 3. Elbel de Man. p. 426. n. 233. Sporer eod. tit. num. 84. cum Portell. ac Diana p. 3. tract. 5. R. 12. cum Con. et Durand. et probabilem putant *Sanch. loc. cit. nu. 21 et 50 et Laym. apud Croix loc. cit.* Ratio horum AA. quia censent hanc non esse meram inhabilitatem, sed veram pœnam in vindictam incestus: idque probant ex eò quòd si hæc non esset pœna, affinitas illa contraheretur, etiamsi incestus eveniret sine peccato, vel etiamsi haberetur copula per vim, et metum: sed hoc ipsi Adversarii negant. Nec obstat dicere, nullam pœnam incurri sine sententia saltem declaratoria; sed nemo dicit ad hoc impedimentum incurrendum requiri sententiam, ergo non est pœna. Sed respondetur, quòd sententia tunc requiritur, quando crimen facile potest probari, non verò quando est difficillimæ probationis; ita ut, si requireretur sententia, pœna redderetur ferè inutilis, ut docent *Suar. et Villal. ap. Boss. n. 26*, et ita accideret in nostro casu, ubi ut plurimum incestus occultus est, nec potest probari. Et cum probabilissimum sit ab ignorantibus non incurri pœnas à lege Ecclesiastica impositas, quando sunt extraordinariæ. scil. quæ per se ne in confuso quidem prævideri possunt, ut docent *Nav. c. 27. nu. 274. et c. 23. nu. 47. cum Cajet. Sylo. et Aug. S. Anton. 3. p. tit. 24. c. 33. circa fin. item Host. Con. Sayr. Durand. Phil. Man. etc. ap. Boss. l. c. n. 173.* Hinc satis pariter probabile est non incurri ab ignorantibus hanc pœnam, quæ certè videtur extraordinaria, cum per se prævideri nequeat.*

1075. — Quær. III. An ad contrahendam affinitatem requiratur, ut copula ex utraque parte sit consummata? Certum est requiri seminationem viri; an autem requiratur etiam seminatio feminæ? Negant *Pon. l. 9. c. 20. n. 1. Pal. D. 4. p. 8. n. 3. Croix l. 6. p. 3. n. 696. Sanch. l. 7. c. 64. num. 21. cum Arm. Tab.*

Henr. Gab. etc. ac Bon. q. 3. p. 13. n. 12. cum Palud. Sylo. et Soto. Ratio, quia ad generationem non est necessarium semen foemineum, juxta plurimorum sententiam relatum n. 918. v. *Si autem.* Secunda verò sententia etiam probabilis affirmat, et hanc tenent *S. Bonao. Innoc. Archid. Lopez, Graff. Cenedo, etc. ap. Sanch. n. 20.* et probabilem vocant ipsi *Sanc. ib. et Pal. d. n. 3. ac Ronc. de Matr. q. 4. c. 3. q. 9. Elbel p. 425. nu. 227. cum Hurt. et Mast. ac Salm. c. 4. n. 5. cum Sylo. Trull. et Durand.* item, *Avers. Diana, et Krimer ap. Croix d. n. 696.* Ratio, tum quia, juxta aliorum plurimum sententiam (vide dicta n. 918.) etiam semen foeminae requiritur ad generationem; tum quia (et hæc ratio fortius urget) non contrahitur affinitas nisi coeuntes fiant una caro, non fiunt una caro, nisi semina commisceantur. Et hæc sententia valde firmatur ex auctoritate *D. Thom.* cujus verba retulimus n. 1036. v. *Hic autem,* ubi expressè docet exigi seminationem tam maris quam foeminae, ut affinitas contrahatur. Hic tamen bene advertunt *Sanch. l. 8. D. 6. nu. 18. Croix d. n. 696. et Elbel p. 427. n. 236,* quòd in dubio præsumendum est pro copula perfecta, quia ex communiter contingentibus hæc prudenter adfuisse præsumitur: quapropter si vir coierit, et dubitat an seminaverit, vel an intra vas, copula præsumitur perfecta. Et sic etiam dicunt *Avers. Diana, Krimer, et Gobat. ap. Croix,* semper præsumi seminationem etiam mulieris, quando ipsa in coitu magnam senserit voluptatem, esto seminationem non adverterit. Imò meritò dicit *Elbel l. c. cum Sanch. Cleric.,* et aliis, quòd in foro externo, ubi constat de coitu, semper pronuntiandum est pro impedimento affinitatis contracto, et sic etiam judicandum in foro interno, quod præsumptioni fori externi conformari debet, semper ac non constat hanc esse falsam.

1076. — Quærit. IV. Quis possit dispensare in hoc impedimento? Alii dicunt solum Pontificem posse, cum ab ipso fuerit hæc pœna imposita; ita *Coo. Graff. et Matiens. ap. Sanch. l. 8. c. 12. n. 10.* Alii dicunt posse dispensare etiam Episcopum, sed tantum in casu necessitatis, ut *Sylo. Lop. et Margarita ap. eumd. Sanch. n. 11.* Alii verò communissimè docent semper et absolutè posse Episcopum dispensare; ita *Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 1. n. 15. Pal. D. 3. p. 4. §. 6. n. 5. Merbes. t. 2. p. 495. v. Quod autem, cum Pont. Wig. t. 16. n. 100. R. 3. Tamb. l. 7. c. 4. §. 2. n. 3. Elbel p. 426. num. 234. cum Anacl. Boss. c. 5. n. 14. cum Henr. et Vill. et Sanch. d. D. 13. n. 12. cum Palud. Soto, Arm. Sa, Vega, Man. etc.* Ratio, quia, dato quòd Episcopus id non posset ex dispositione juris, bene tamen id potest ratione consuetudinis. Hanc autem facultatem dispensandi bene potest alteri delegare, non solum in particulari, sed etiam in generali; vide dicenda *Dub. IV. n. 1125. Quæst. IV.*

Insuper possunt etiam in hoc impedimento dispensare omnes Confessarii Regulares Mendicantium à Provinciali ad hoc munus deputati, ex pluribus privilegiis, nempe Martini V, cum *Declar. Julii II,* ut ferunt *Sanch. l. 8. D. 16. n. 8. Spor. n. 483. Elbel*

v. 382. n. 71. *Pont. l. 8. c. 13. in fine, et Salm. c. 14. n. 14. cum Gutt. Avers. et Candido* (contra *Conc. p. 245. nu. 10,* ubi ait omnia hæc Privilegia esse prorsus commentitia, cum ipse in Bullario ea non invenerit); item ex Privilegio S. Pii V vivæ vocis oraculo, ut ferunt *Wig. et Boss. l. c. cum Laym., Reb. etc.* Idem privilegium concessum Societati Jesu affert. *Pal. loc. cit.*

An autem Mendicantes, ut vi suorum Privilegiorum possint dispensare in prædicto impedimento, debeant habere licentiam specialem à suo Generali vel Provinciali? Alii dicunt nullam requiri licentiam, quia in Privilegiis concessis Benedictinis, et Minoribus absolutè conceditur prædicta facultas. Alii affirmant, ut *Sanch. l. 8. D. 16. n. 3. Pal. D. 4. p. ult. §. 1. n. 18. item Vill. Rodr. Avers. etc. Salm. l. c.* quia (ut hi aiunt) in privilegiis omnino requiritur deputatio à Provinciali. Alii demum, ut *Salm. n. 16. cum Leandro, et Joan. De la Cruz,* dicunt requiri quidem licentiam Superioris, sed satis esse quòd habeatur à Prælato Monasterii, quia Privilegium concessum Benedictinis Valli soletanis fuit concessum à Martino V et Julio II Priori Monasterii.

1077. — Nota hæc ullimò, contrahentes scienter cum impedimento consanguinitatis vel affinitatis incurrunt excommunicationem ipso facto, ut habetur in *Clement. un. de Consanguin.* ubi præcipitur etiam Ordinariis, ut istos curent vitari, donec satisfecerint. Et idem ibi statuitur de Religiosis, Monialibus et Clericis in Sacris constitutis Matr. contrahentibus, (qui insuper denunciandi sunt ex Edicto Inquis. Generalis ap. *Potest. p. 329.*) ac de laicis nubentibus cum Monialibus. Cum autem hæc pœna sit odiosa, rectè dicit *Croix l. 6. p. 3. num. 807. cum Pontio, Spor. et Avers.* eam non extendi ad alia impedimenta.

1078. — « Dicitur XIII. *Si clandestinus:* quia *Trid.* irritat » matrimonia eorum, qui contrahunt aliter quàm coram Parocho » vel alio Sacerdote de ipsius, vel Ordinarii licentia, et duobus » ad minimum testibus; vultque graviter puniri eos, qui contra » hoc contraxerint, vel etiam interfuerint. » (*V. Not. IX, p. 331*)

1079. — Ad rem meliùs intelligendam notandum est, duplici modo Matrimonium esse clandestinum, vel quando malitiosè contrahitur sine denunciationibus, et tunc est tantum illicitum, vel quando contrahitur non coram Parocho et testibus, et tunc distinguendum est: nam quoad infideles, aut fideles qui degunt in locis infidelium, vel ubi Tridentinum non est receptum, tale Matrimonium est quidem validum, cum lex saltem per decent annos non recepta non obliget, ut dicunt *Sanch. l. 3. D. 18. n. 1. Pont. l. 5. c. 7. n. 1. Bon. qu. 2. p. 7. n. 1. et Salm. c. 8. n. 11. cum Perez. Dic. Av. Led. et Rodr.* Quoad fideles autem qui sunt in loco, ubi receptum est Tridentinum, Matrimonium esset nullum, etiam in casu necessitatis; ita communiter *Sanch. l. 3. D. 17. n. 4. Pont. l. 5. c. 6. num. 2. Pal. p. 13. §. 8. n. 9. et Salm. c. 8. n. 13. cum Laym. Con. Corn. Henr. etc.* communiter, contra *Sot.* et alios paucos; qui censent posse aliquando dari casum (etsi rarum) in quo sine Parocho valeret Matrimonium. Sed hos

rectè dicunt *Salm. l. c.* non esse audiendos, quia necessitas non potest reddere habiles eos quos Tridentinum omnino inhábiles declaravit, ut habetur *sess. 24. c. 1.* Et hoc currit, etiamsi Matrimonium esset contractum cum ignorantia invincibili; *Salm. ibid.* cum communi. Dicunt tamen *Laym. c. 4. n. 7. Con. D. 27. d. 1. n. 11. Croix l. 6. p. 3. num. 778. cum Bellarm. et communi (contra Lessium);* item *Vega, Tanner, Dic. et Verac. apud eosd. Salm. n. 17,* quòd si non possit in aliquo Oppido haberi Pastor, ut alius gerens ejus vices, tunc validum est Matrimonium initum cum testibus sine Parocho. Et probabile id putant *Salm. ib.* propter quamdam Declar. Clementis VIII apud *Coninck,* quia tunc vel non adest ibi Parochia, vel ibi non durat promulgatio Tridentini, quamvis facta fuerit; destructa enim Parochia, censetur destructa promulgatio quoad ejus valorem. Pariter Matrimonium celebratum sine Parocho in locis infidelium à fidelibus captivis, vel mercatoribus ibi degentibus per modum hospitii, validum est, et licitum. *Salm. c. 8. n. 22. cum Sanch. Bon., etc.* Hæcque advertatur, quòd Matrimonia clandestina hodie ne Sponsalium quidem vigorem habent, prout declaravit S. C. apud *Fagnanum in cap. Ad audiendam.*

1080. — Peregrini autem, si contrahant in loco, ubi Tridentinum est receptum, Matrimonium sine Parocho et testibus est nullum; quia etiam Peregrini obligantur legibus locorum quoad contractus; ita communiter *Sanch. l. 3. D. 18. n. 26. Pontius l. 5. c. 8. n. 1. Bon. q. 2. p. 7. nu. 5. Salm. c. 8. n. 18. cum Pal. Con. Dic. Reg. Per. etc. ex c. fin. de Foro compet. ubi dicitur, in contractibus servandas esse leges, et consuetudines locorum.* Si quis verò se transferret ad locum, vel illac transiret, ubi Tridentinum non est receptum, et ibi contraheret sine Parocho et testibus, nullum est Matrimonium; secus autem si in illum locum verè transferret domicilium, quamvis cum animo ibi contrahendi sine Parocho et testibus; ita declaratum fuit à S. C. die 14 Augusti 1627. Et hæc Declaratio (quidquid dicant *Sanch. et alii apud Salm. n. 20.*) omnino tenenda est cum *Salm. n. 21. et Croix l. 6. p. 6. n. 712.* et aliis, cum ipsa fuerit approbata ab Urb. VIII pro tota Ecclesia, dum ibi dictum fuit: *Per quoscumque Judices sic definiri debere.* Et decretum Urbani iterum confirmatum est à Bened. XIV in Epistola, *Paucis abhinc hebdomadis,* edita die 19 Martii anno 1758, ubi Decr. Urbani in extensum refertur; vide in *Bull. Ben. XIV, tom. 4. p. 27. edit. Venet. (Vol. 12. pag. 386. edit. Mechl.)*

1081. — « I. Per Parochum intelligitur is, qui habet ordinariam jurisdictionem in contrahentes, utpote qui domicilium et habitationem habeant in ejus Parochia; * (Nomine Parochi commune est intelligi Parochum domicili, non autem originis; ita *Sanch. l. 3. D. 23. n. 7. Pont. l. 5. c. 13. §. 1. n. 2. Salm. c. 8. n. 25. et Bened. XIV, Not. 33. n. 6. cum Barb. Perez, etc. ex Decl. S. C. 18. Nov. 1707.*) * item Episcopus, vel ejus Vicarius in sua diocesi, * (Uti *Sanch. t. 3. D. 28. nu. 18. Pont.*

» *l. 5. c. 11. n. 1. Pal. D. 2. p. 13. §. 11. n. 3. et Salm. c. 8. n. 55. cum aliis (contra aliquos) ex cap. Romana de Appell. in 6. et c. 2. de Consuet. in 6.* Et hoc etiamsi Episcopus suo Vicario id prohibuerit juxta Declar. S. C. quam refert P. Z. *charia ap. Croix l. 6. p. 3. n. 725.* Episcopus enim nec Parocho nec suo Vicario potest interdicere ne Matrimoniis assistant, ut aliàs declaravit S. C. apud *Croix ibid. (Idemque dicitur de Vicario Capituli Sede vacante, et de Abbatibus qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem erga suos subditos.)* * uti et Papa: item Capitulum Sede vacante, Cardinales in Ecclesiis sui tituli, Legati in sua provincia. Sufficit etiam excommunicatus, aut non Sacerdos. * (*Infra annum, in quo debet sumere Sacerdotium, ex c. Cum ex eo, de Elect. in 6. Is igitur non solum valide, sed etiam licitè assisteret, ut Sanch. l. 3. c. 20. n. 3. Pont. l. 5. c. 17. n. 1. Pal. p. 13. §. 10. n. 2. et Salm. c. 8. n. 40 et 45. cum Aversa, Gabr. et Leand. contra paucos; atque cum Decreto S. C. ap. Pitton. n. 106. de Matr. die 12 Martii 1693. Et hoc, etiam transacto anno, ex alio Decreto S. C. 12. Mart. 1583, apud Boss. t. 1. c. 4. n. 99. Parochus autem qui potest assistere, potest etiam dare licentiam assistendi alteri Sacerdoti, ut habetur in Trident. sess. 24. c. 1 ubi. Presente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentia. Item hic notandum, quòd Parochus potest assistere nuptiis sui Parochiani, etiam extra Parochiam, et adhuc contradicente Parocho illius loci, ut scribit *Fagn. l. 4. in c. Quod nobis, de Clandest. Despons. num. 36 et 40. ex plurib. Decr. S. C.*) * Nec requiritur, ut à parte rei verè sit Parochus, sed sufficit, si habeat titulum saltem coloratum, ita ut communi errore habeatur Parochus, nec sit intrusus absque ullo titulo. *V. Bon. qu. 2. p. 8.* * (*An autem sufficiat error communis sine titulo? Vide dicta hoc l. 6. n. 572. v. Majus dubium.*) **

1082. — Parochus igitur excommunicatus, etiamsi sit vitandus, irregularis, et suspensus, validè assistit in Matrimonio quia ibi nullam exercet jurisdictionem, sed tantùm assistit ut testis qualificatus, qui de Matrimonio testificari possit; ita communiter *Sanch. lib. 3. D. 21. n. 4. Pont. l. 5. c. 17. n. 6. Barb. All. 32. n. 90. Boss. c. 4. n. 85. Bon. p. 8. n. 22. et Salm. n. 46. cum Pal. Con. Led. Aversa. et Henr. (contra paucos.)* Et idem ait *Fagnan. l. 5. in c. Quod à prædecessore, de Schismat. n. 81. cum Decreto S. C.*

1083. — Sed dubit. I. An Parochus excommunicatus vitandus peccet graviter assistendo? Affirmant *Coninck. D. 27. c. 2. n. 24. Pont. l. 5. c. 17. n. 11. cum Covarr. Suar. t. 5. D. 11. sect. 1. n. 24. ac Vasq. Reb. et Bon. ap. Boss. c. 5. n. 90.* modò non adsit necessitas, quia aliqui communicaret cum aliis in re sacra et gravi. Negant verò *Sanch. l. 3. D. 21. n. 8. Boss. l. c. ac Hurt. Diana, Villal. Leand. etc. ap. Salm. c. 8. n. 48.* (quorum aliqui tenent nec etiam leviter peccare.) Ratio, quia communicaret cum suis Parochianis in re necessaria ad eorum utilitatem, quam eis ex officio præstare tenetur. Sed hoc non obstante, magis mihi

arridet prima sententia, juxta dicta de *Sacr. in gen. n. 88.* ubi scripsimus Parochianis non licere petere assistentiam in Matrimonio Parochi excommunicati, nisi urgeat gravissima causa, et alius non adsit qui possit supplere. Omnes autem conveniunt, quòd si talis Parochus à suo Episcopo justè fuerit interdictus ab assistendo, tunc validè assisteret, sed à culpa gravi non excusaretur, quia violaret præceptum Superioris in re gravi; *Sanch. n. 11. Salm. n. 49. cum Pont. Con. Pal. Bon., etc. (V. Not. A.)*

1084. — Dubit. 2. An Parochus excommunicatus aut irregularis possit alteri Sacerdoti dare licentiam assistendi? Affirmant *Sanch. lib. 3. D. 21. num. 8. Pal. p. 13. §. 10. n. 8. Barb. All. 32. n. 110. Pont. l. 5. c. 17. n. 14. Bon. p. 8. n. 22. cum Cajet. et Led. ac Salm. c. 8. n. 51. cum Trull. Henr., etc.* quia concessio licentiæ illius non est actus jurisdictionis, sed potestatis. Negant verò *Laym. c. 4. n. 5. et Con. Dic. Suar. etc. apud Salm. l. c. n. 50.,* quia, licet assistere non sit actus jurisdictionis, talis tamen est dare licentiam. Sed sapienter respondet *Sanch.* hujusmodi facultatem concedendi licentiam non spectare ad Parochum, quà Parochum, sed quà legitimum testem Matrimonii destinatum à Tridentino cum potestate alium substituendi; unde prima sententia probabilior videtur.

« 2. Parochus, vel quis habens jurisdictionem ordinariam, potest alium sibi substituere, non tamen nisi Sacerdotem.

1085. — « 3. Cum ad testes requisitos non addatur debere esse omni exceptione majores, sufficiunt etiam infames, foeminae, pueri habentes usum sufficientem rationis, parentes, domestici ac servi. * (etiam infideles, quomodo casu transeant, aut vi detineantur: ut *Sanch. l. 3. D. 45. n. 5. Pal. p. 13. §. 13. num. 3. Barb. All. 32. num. 138. Laym. c. 4. n. 6. Bon. p. 8. n. 43. Salm. c. 8. n. 59. cum Con. Dic. etc.)**

1086. — « 4. Si duo sint Parochi ejusdem Parochiæ, potest utervis assumi. * (Etiam invito altero; *Salm. c. 8. n. 32. cum Pont. Con. Henr. etc.)** Similiter qui habet duo domicilia, quæ æqualiter inhabitat, vel domuni, quæ partim pertinet ad unam Parochiam, partim ad alteram, potest alterutrum accersere; quia uterque est proprius Parochus. *Laym. Bonac. l. c. et Sanch. comm.*

Si Sponsi habent duo domicilia in duabus Parochiis, dicunt *S. Anton. Palud. Aug. Gabr. etc. ap. Sanch. l. 3. D. 24. n. 4.* Matrimonium esse contrahendum in illa Parochia, ubi tunc temporis habitant. Sed communissimè et valde probabiliter dicunt *Sanch. l. c. n. 5. Ronc. q. 2. R. 1. cum comm. Boss. c. 4. n. 4. Bon. p. 8. n. 8. cum Gutt. et Reb. Pont. c. 13. §. 1. n. 1. Barb. All. 32. n. 60. cum Con. et Salm. c. 8. n. 32. cum Perez, Trull. Dic. et Henr.* Matrimonium posse contrahi in alterutra Parochia, modò in utraque Sponsi æqualem habuerint habitationem, quia tunc in alterutra possunt recipere Sacramenta. Idque confirmatur ex c. 2. de *Sepult.* in 6. ubi dicitur: « Cum ab eo, qui duo habet domicilia, se collocans æqualiter in utroque

» in loco tertio eligitur sepultura, domiciliorum Ecclesiæ habebunt inter se dividere Canonice portionem. » Ergo non habenda est ratio actualis, sed tantum æqualis habitationis. Hæc autem æqualitas moraliter accipienda est, ut dicunt *Lugo Resp. moral. l. 1. dub. 37. n. 3. Barb. n. 70. Boss. n. 5. Ronc. l. c. Salm. n. 32. et Sanch. n. 3. cum S. Anton. et Palud.* Idque procedere dicit *Bossius l. c. cum Sanch. Pont. et Gut.* non solum si quis habitet hyeme in Civitate, æstate ruri, sed etiam si indifferenter modò habitet in uno, modò in alio loco. Notandum autem id quod habetur in *Deer. S. C. apud Bened. XIV. Notif. 33. n. 7.* ubi dicitur: « Parochum ruralem non esse proprium, quando rus » itur causa recreationis, vel pro rusticanis negotiis, ideoque Matrimonium validè coram hujusmodi Parocho celebrari non » posse. » Hoc tamen intelligi rectè dicunt *Bon. p. 8. n. 3. Barb. All. 32. n. 66. Boss. c. 4. n. 17. et Salm. t. 8. n. 26. cum Sanch. Pal. Dic. Trull. et Av.* si Sponsus aliquoties, sive per breve tempus (ut ait *Barb. cum Lugo*) ruri degit. Hinc *Benedict. l. c. Salm. n. 27. Barb. ib. et Boss. n. 17. cum Hen. Garc. Seraph. etc.* ex *Declar. S. C. rejiciunt Pontium, qui lib. 5. c. 15. §. 11. num. 4.* censet posse contrahi Matrimonium etiam coram Parocho, in cujus Parochia quis brevi commoratur.

Hic insuper sedulò notandum, quòd si quis fictitiè domicilium transferat in aliam Parochiam, ut ibi Matrimonium contrahat, hoc nullum est, ut pluries S. C. declaravit; vide *P. Zachar. apud Croix lib. 6. p. 3. n. 717.* Secus autem, si verè transferat, etsi in fraudem prioris Parochi, ut rectè ait *Croix ibid. cum Fagn. Sanch. Sylo. Barb. Boss. etc.* contra *Led. et Vega.* Notat verò *Croix dicto n. 717. cum de Luca* non acquiri domicilium per habitationem solius diei si noctu quis in priori cubaret domo.

1087. — « 5. Etsi ex præcepto adhibendus sit Parochus contrahentis illius, in cujus Parochia matrimonium celebratur: sufficit tamen ad valorem, si alterutrius Pastor assistat, ut declaravit *Congreg. Cardinal. ap. Rebel. et Bon. q. 18. (Ita comm. Sanch. l. 3. D. 23. n. 4. Pal. p. 12. §. 9. n. 1. Pont. l. 5. c. 16. n. 2. Bon. q. 2. p. 8. n. 7. et Salm. c. 8. nu. 24. cum Con. Perez, etc. item Bened. XIV. Notif. 33. n. 5. ex Decl. S. C. an. 1573. Et aliam similem offert Fagn. lib. 4. in c. Quod nobis, de Clandest. desp. editam die 15 Dec. 1574, ubi approbante Papa fuit decisum valere Matrimonium in Parochia mulieris coram Parocho viri, et è converso.)** etiam extra suam Parochiam, vel diocesim; quia hic actus non est jurisdictionis contentiosæ. * (Et in hoc neque Parochus peccaret, ut dicunt *Sanch. l. 3. D. 19. n. 17. Salm. c. 8. n. 34. cum Pal. Con. et Dic. ac Boss. c. 4. n. 32. cum Barb. Gutt. Villal. etc. (contra Pont. Nao. etc.)* actus enim assistendi probabilis neque est actus jurisdictionis, sed potius potestatis assistendi ut testis, uti diximus n. 1084. Dub. 2. Caterum ait *Bossius n. 20. in fin. quòd convenientius est, quòd assistat Parochus Sponsi, in cujus Parochia fiunt Nuptiæ. Rectè autem dicunt Sanch. n. 19. et Boss. n. 33. ex Decr.**